

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/solidarnosc/99777,Mirosław-Dzielski-1941-1989.html>

Wystawa „TU rodziła się Solidarność” w Krakowie. Fot. Żaneta Wierzgacz (IPN)

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Mirosław Dzielski (1941-1989)

Autor: WOJCIECH PADUCHOWSKI 28.03.2023

Był nietuzinkową postacią. Wyróżniał się w wielkim ruchu społecznym, jakim była „Solidarność”, oryginalną myślą i praktycznym działaniem. Nie należał do czołowych czy też najbardziej znanych ludzi „Solidarności”, ale zapamiętano go jako współtwórcę jednego z oryginalniejszych pomysłów, jak wyprowadzić Polskę z komunizmu.

Mirosław Dzielski urodził się w 1941 r. w Bochni, jednak przez całe życie związany był z Krakowem. Ukończył studia na Uniwersytecie Jagiellońskim na kierunku fizyka i obronił pracę magisterską pt. „Rozwiązywanie równań Einsteina dla pól statycznych”. Jednocześnie wykazywał zainteresowania humanistyczne. Podjął pracę w Zakładzie Filozofii Nauk Przyrodniczych w Instytucie Filozofii UJ. Uzyskał stopień doktora nauk filozoficznych w 1975 r. na podstawie dysertacji „Newtona i Leibniza koncepcja czasu i przestrzeni”.

Działalność opozycyjną rozpoczął pisząc artykuły do podziemnego pisma „Merkuriusz Krakowski i Światowy”. Opublikował w nim ważne teksty, m.in. „Kim są liberałowie?”, „Jak zachować władzę w PRL”, „Budowa historycznego kompromisu”, czy też „Życzenia noworoczne Adolfa Romańskiego dla por. Jerzego Borewicza”.

Filozof wśród hutników

Po powstaniu „Solidarności” mocno zaangażował się w działalność związkową. Od końca 1980 r. był doradcą Komisji Robotniczej Hutników NSZZ „Solidarność” w Hucie im. Lenina. W 1981 r. rozpoczął pracę w Sekcji Informacji Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego „Solidarność” Małopolska, natomiast w lipcu 1981 r. został rzecznikiem prasowym Zarządu Regionu.

Był jednym z twórców niezwykle ciekawego, a szerzej mało znanego programu KRH, dotyczącego spraw społeczno-ekonomicznych, które były główną bolączką społeczeństwa polskiego. Program ten wynikał ze stanowiska filozoficznego Dzielskiego w sprawie podstaw egzystencjalnych systemu komunistycznego oraz pragmatycznego podejścia do walki z nim. Współautorami programu byli liderzy „Solidarności” w HiL – Stefan Jurczak, Marian Kania i Zdzisław Wagner.

Tablica pamiątkowa na budynku „Herbewo” w Krakowie

Remedium: spółdzielczość

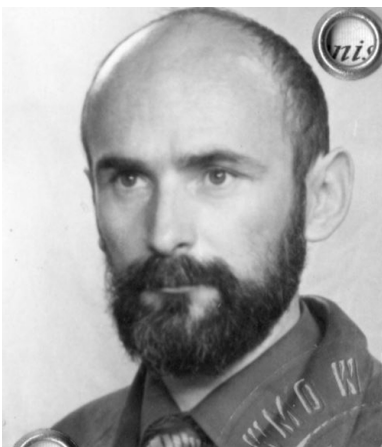
Osią programu był pomysł organizacji w Polsce realnego i autentycznego ruchu spółdzielczego. Diagnozowano, że jednym z największych problemów gospodarczych Polski jest biurokracja. Sama w sobie nie była największym bólem, jednakże stanowiła wspaniałą pożywkę dla szerokiej grupy nomenklatury, która nie chciała dopuścić do żadnych faktycznych zmian w sposobie gospodarowania i zarządzania. Jedną z cech socjalistycznego systemu społeczno-politycznego był upaństwowiony charakter własności. Aby go zmienić, a w perspektywie wyeliminować, należało wprowadzić podstawy systemu kapitalistycznego, co w warunkach 1981 r. nie było możliwe.

Program, którego współautorem był Dzielski ogłoszono po raz pierwszy 5 maja 1981 r. Rozumiejąc ogólną sytuację geopolityczną postanowiono pójść drogą stopniowych zmian, dla których spółdzielczość wydawała się najlepszym rozwiązaniem, nie godzącym wprost w podstawy doktrynalne państwa komunistycznego. Autorzy programu tłumaczyli, że ruch spółdzielczy, powstający poza państwowymi zakładami pracy, ale też poza „Solidarnością”, może rozwijać się niezależnie od konfliktu między władzą a opozycją.

Program społeczno-ekonomiczny

W programie Dzielskiego nakreślono przede wszystkim kierunki działań dla spółdzielczych spółek pracowniczych. Planowano stworzenie m.in. Robotniczej Spółki Eksportowej, która zajmowałaby się wysyłaniem pracowników do tzw. krajów dewizowych. Kolejnymi podmiotami miały być Niezależna i Samorządna Spółdzielnia Mieszkaniowa oraz Robotnicze Przedsiębiorstwo Budowlane. Przedsiębiorstwa te miały funkcjonować na zasadzie spółdzielczej własności pracowników Kombinatu.

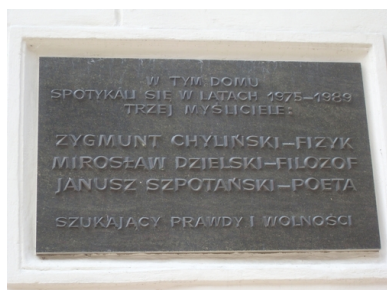
Kolejną spółką było Gospodarstwo Mleczno-Hodowlane, oparte na dotychczasowej bazie HiL. Planowano utworzenie wokół kombinatu szeregu małych zakładów przemysłowych, które w razie potrzeby byłyby zdolne do szybszej zmiany charakteru produkcji niż mogłoby to zrobić sam kombinat. Kolejną inicjatywą było utworzenie Niezależnego Samorządnego Banku Spółdzielczego.

Mirostaw Dzielski (1941-1989)

Program powstawał w momencie, gdy rząd zapowiadał redukcję zatrudnienia w całym kraju o około 700 tys. miejsc pracy, co zachęcało autorów do szybkiej realizacji ich zamierzeń. Projekt został przedstawiony podczas Walnego Zebrania Delegatów Regionu Małopolska, jako wspólny plan KRH i sekcji programowej MKZ Małopolska. Omawiano go również na I Krajowym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku.

Projekt Dzielskiego nie pozostał tylko na papierze; wiosną 1981 r. przystąpiono do jego realizacji. Utworzono Klub Inicjatyw Gospodarczych, który miał za zadanie realizować program ruchu spółdzielczego. 27 maja powołano przy nim Grupę Inicjatywną Robotniczej Spółdzielni Produkcyjnej. Powstał również Komitet Inicjatywny Niezależnej Samorządnej Spółdzielni Mieszkaniowej. Niedługo później powołano Komitet Założycielski Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej Hutników, którego prezesem został Marek Michalczyk. Wkrótce liczyła ona około 700 członków. Nowa spółdzielnia otrzymała pod budownictwo teren Zielonego Jaru na Wzgórzach Krzesławickich (mimo sprzeciwu Spółdzielni Mieszkaniowej „Hutnik”). Utworzono cieszącą się dużym powodzeniem giełdę towarową. Ostatnią inicjatywą było otwarcie 1 grudnia 1981 r. Biura Turystyki przy KRH. Niestety ta i inne inicjatywy nie mogły się rozwinąć z powodu wprowadzenia 13 grudnia 1981 r. stanu wojennego.

Tablica na kamienicy przy ul.

Poselskiej 24 w Krakowie

Podciąć podstawy systemu

Współpracownicy Dzielskiego wspominają go jako niezwykłą osobowość, mającą silny intelektualny wpływ na ludzi. Jego praktyczne poczynania wynikały z filozoficznych przekonań, które w dużej mierze wywodziły się ze społecznej nauki Kościoła oraz utylitarne, praktyczne i realistyczne podejścia do rzeczywistości. Stąd też i jego koncepcja tzw. historycznego kompromisu, który miał polegać na pozostawieniu komunistom władzy

politycznej w zamian za oddanie społeczeństwu sfery gospodarczej. Uważał, że system komunistyczny można pokonać podcinając jego podstawy doktrynalne, które z kolei można było zmienić poprzez ewolucyjną zmianę charakteru własności. Nie pozostawał tylko teoretycznym filozofem, lecz swoje myśli starał się przekuć w czyn, by zmieniać socjalistyczny obraz świata. Uważa się go za twórcę chrześcijańskiej koncepcji liberalizmu.

Po wprowadzeniu stanu wojennego szybko stał się głównym autorem i redaktorem podziemnego pisma „13 grudnia”. Należał do Prymasowskiej Rady Społecznej, był również współzałożycielem Klubu Myśli Politycznej „Dziekania”. Dążył do zjednoczenia środowisk prawicowych i utworzenia partii politycznej, opartej na nauce społecznej Kościoła, gospodarce rynkowej i realizmie politycznym. Planów tych w większości nie udało się zrealizować. Do sukcesów należało doprowadzenie w 1987 r. do rejestracji Krakowskiego Towarzystwa Przemysłowego. Był uczestnikiem zebrania założycielskiego Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie. Choroba i przedwczesna śmierć 15 października 1989 r. nie pozwoliła Dzielskiemu na udział w przemianach ustrojowych.

Tekst pochodzi z serii *Małopolscy Bohaterowie „Solidarności”*

COFNIJ SIĘ